

Slniečko 8

ROČNÍK 51

APRÍL 1997

7 Sk

Založené v Matici slovenskej r. 1927

VEĽKÁ LITERÁRNA SÚŤAŽ

MILÍ SLNIEČKÁRI,

keď sa apríl vydarí, obyčajne si v ňom užijeme slniečka. Veľa slniečka želáme aj pani spisovateľke, o ktorej dnes budeme hovoriť. V decembri minulého roka oslávila okrúhle narodeniny a my jej v našom literárnom pátraní srdečne blahoželáme.

Tak ako každý mesiac, aj teraz zo správnych odpovedí vyžrebujeme päť šťastných výhercov, ktorí od nás dostanú peknú knihu.

Všetky správne odpovede na konci školského roka zaradíme do veľkého žrebovania o športový terénny bicykel.

Pani spisovateľka, o ktorej vám dnes porozprávam, prežila detstvo v Juhoslávii. Neskôr sa spolu s rodičmi presťahovala na Slovensko a tu našla svoj nový domov. Jej detstvo však ostalo v Lubľane. Pani spisovateľka sa v spomienkach často vracala k pokojnej rieke, k jej bielym kamenným brehom, k aleji vysypanej gaštanovými kvetmi. A najviac k svojmu starému otcovi, ktorého veľmi ľúbila. Starý otec jej prezradil svoje tajomstvá a ona jemu. Ak o nich chcete vedieť o niečo viac, porozprávajte sa s *Dankou z gaštanového nábregia!*

Pani spisovateľka rada písala pre malé deti. Vaši mladší súrodenci možno poznajú *Hrabka a Smrečka*. Že o nich nič neviete? Sú to dvaja milí krtkovia, ktorí sa radi hrajú, dobre si rozumejú a pomáhajú druhým.

Možno aj vy v triede máte kamaráta-jedináčika, ktorý sa niekedy cíti veľmi sám. Taký bol aj Martinko, ktorý si vybral za kamarátov dve kozičky z obliečky na vankúšiku. Jedna bola biela a druhá čierna. *Martinkove kozičky* – Belka a Murka mu robili spoločnosť dovtedy, kým nespoznal svoju prvú skutočnú kamarátku Jarku.

Ak sa učíte hrať na klavíri a máte pocit, že s čierno-bielymi klávesami sa neviete skamarátiť, dajte si poradiť od Lucky. *Lucka a klávesy* sú dnes nerozlučná dvojica, hoci ešte prednedávnom sa o klavír zaujímal len dvanásť Luckiných bábk.

Pani spisovateľka nepíše iba knižky. Píše aj rozhlasové hry pre deti a mládež a scenáre k televíznym inscenáciám. Hoci je už dávno po Vianociach, možno si spomeniete aspoň na televízne Vianočné oblátky.

Aby sa vám lepšie hádalo, prezradím vám

SLNIEČKÁRSKY BICYKEL

ešte, že prednedávnom vyšla jej najnovšia knižka pre deti *Čižmičky*. Spoznáte ju podľa krásnych ilustrácií Vladimíra Machaja.

Ak ešte stále neviete, či ste správne uhádli, vylúštite si našu krížovku. V jej tajničke sa skrýva meno pani spisovateľky.

Správne odpovede napíšte na korešpondenčný lístok a do 20. apríla ich pošlite na adresu Slniečko, P. O. BOX 307, Nám. SNP 12, 810 00 Bratislava.

Na vaše odpovede sa teší
LUBICA KEPŠTOVÁ

Martinkove kozičky

Večer mama narovнала čistú bielu plachtu v Martinkovej postielke, vzala podušku a obliekla ju do modrej obliečky. Na obliečke poskakovali dve kozičky: jedna biela, druhá čierna.

„Boli raz dve kozičky,“ začala mama. „Jedna bola biela a druhá čierna.“

„Ako sa volali?“ skočil mame do reči Martinko.

„Hm... Belka a Murka.“

„Kde bývali?“

„Pod Martinkovou poduškou. Belka sa schúlila do kútika, zložila labky pod seba a zaspala. Murke sa nechcelo spať. Jednostaj štuchala do Belky: Nespi, hraj sa so mnou! Belka jej povedala: Nechaj ma, som ustatá! Ale Murka na to: Kozička nikdy nie je ustatá, behá a skacká, driape sa do vršku, kotúľa sa dolu briežkom, šklbe lístky z kríčkov a malých stromkov, pije vodu z potoka a niekedy aj z kaluže. Rozháňa kuriatka, kačiatka a húsence. Ja nie, povedala Belka, iba

sa prechádzam po Martinkovej poduške. A keď ustanem, zaspím. Ty si lekvár, a nie kozička,“ povedala Murka.

„Nie je lekvár,“ bránil Belku Martinko. „Ja ju mám rád a lekvár nechcem. Urob tak, aby Murka zaspala a Belka sa so mnou hrala.“

„Ako chceš,“ povedala mama a zahla rožtek s čiernou kozičkou.

„Budeme sa spolu...“

... hrať už Martinko nestihol povedať, lebo zaspal.

Martinko sedel v parku na lavičke vedľa tety a jedol jabĺčko. Voňavá šťava mu tiekla po brade a kvapkala na červené tričko. Teta sa pozrela strmo na Martin-

ka ponad kostené okuliare a povedala: „Zamazal si si tričko.“

„Jablčko ma kúpe,“ usmial sa Martinko a dľaňou si počúchal mokré miesto.

„Nevymýšľaj,“ povedala teta prísne a zaškrkotala pletacími ihlicami. „Radšej vezmi ohryzok a odnes ho do smetnej nádoby.“

Martinko roztvoril vlhkú dľaň a pozrel sa na stopku jablčka a päť jadierok, čo sa rozložili do podoby malej hviezdičky.

Mlčky zliezol z lavičky a pomaly sa pobral k dubu, na ktorom sa zelenela železná búdka. Dotieravý biely piesok sa vtisol do sandálíka pod Martinkov palček a začal ho omínať.

Martinko si sadol, voľnou rukou si vyzul sandálik a vysypal z neho piesok.

„Nelez mi sem, lebo ťa vyprášim,“ povedal nahlas piesku.

„Ako ho vyprášiš?“ spýtala sa sprava kozička Murka.

„Ako, ako?“ zabľachala zľava kozička Belka.

„Kde ste sa tu vzali?“ spýtal sa prekvapený Martinko.

„Hádam ťa nenechám behať samého po veľikánskom parku,“ riekla Belka.

„Mohol by si sa stratiť,“ povedala Murka starostlivo.

„Tu, na cestičke?“ začudoval sa Martinko.

„A kto ti káže chodiť po cestičke? Poď na trávnik!“ lákala Martinka Murka a od radosti poskočila.

Martinko odbočil z cestičky na hustý zelený trávnik. Slniečko svietilo na jeho jablkovú škrvnu na tričku a vysušalo ju. Škrvna bledla a bledla, až sa stratila. Na

červenom tričku ostala po nej sivastá machuľka ako Belkina hlava.

„Aha, Belka, slnko ťa namaľovalo na Martinkovo tričko,“ zbadala Murka.

„Kde? Ukáž!“ bola zvedavá Belka.

„Tu! Aha!“ volala Murka.

„To nie som ja. Ja som krajšia,“ povedala Belka, keď sa spredu pozrela na Martinkovo tričko ako do zrkadla. „Mám väčšiu hlavu.“

„A mne hlava rastie pomaly,“ zveril sa Belke Martinko. „Mama mi kúpila čiapku so šiltom, ale je priveľká, spadne mi až na uši.“

„Hehehé,“ zasmiala sa Murka. „Kto bude prvý pri strome?“ zvolala a už sa aj skackavo rozbehla k veľkému stromu.

Belka sa rozbehla za ňou a Martinko sa rozbehol za Belkou. Ale ktože by dobehol kozičky!

Keď Martinko pribehol k búde, Murka z nej vyhrabávala chlebové kôrky a rozhadzovala masné papiere. Belka skackala okolo duba a hľadala žalude.

Martinko vystrel rúčku, v ktorej držal jadierka a stopku, vypoľ sa na prsty, ale vrch búdky nedočiahol.

„Drcnem ťa, chceš?“ ochotne sa ponúkla Murka.

„Nie! Nie!“ zvolala Belka. „Nedávaj jablčné jadierka do špinavej búdky, radšej ich zasaď.“

„Aj by som,“ povedal Martinko, „len neviem ako.“

„Ja vyhrabem peknú jamku,“ povedala Belka.

„A ja skočím po vodu,“ ponúkla sa Murka.

Belka obehla park a hľadala pekné slnečné miesto pre jamku. Murka sa rozbehla k fontáne.

Belka vyhrabala jamku blízko bielych šíповých ruží, kým Murka šantila okolo fontány a špliechala deti.

Martinko vložil do jamky päť jadierok a Belka ich zahrabala. Murka priniesla

v papuľke vodu z fontány a šikovno poliala kopček, ktorý vyzeral ako malý čerstvý krteček.

„Čo urobíme so stopkou?“ spýtal sa Martinko.

„Daj ju sem, ja ju zjem,“ povedala Murka.

Spokojní sa všetci traja vracali k tete. Keď boli od lavičky na desať skokov a dvadsať krokov, Belka s Murkou šibli za kričky.

„Kde si bol tak dlho a sám?“ spýtala sa teta Martinka.

„Nebol som sám,“ povedal Martinko a pozrel do húštiny, kde sa mihlo niečo biele a voľačo čierne.

Obrátil tvár k slniečku a zažmurkal. A zdalo sa mu, že slniečko žmurklo naňho.

DANIELA HIVEŠOVÁ - ŠILANOVÁ

Prvý apríl

Prvý Apríl – smiešny pán,
nevydrží dlho sám!
Pobehuje, poskakuje,
akoby mu každý patril...
Nečakane k tebe skočí,
objíme ťa, skríkne: „APRÍL!“

Čo sa plašíš? Neutekaj!
On sa len tak prudko zdraví.
Vlastne sa chcel iba spýtať:
„Hej, ty pod tým kožuchom,
ty, s walkmanom za uchem,
ty, s plecniakom ako dom,
ako sa máš? Si dnes zdravý?“

Každý sa dnes čudne tvári,
každý je dnes v strehu.
Tuší, že naň Prvý Apríl
mieri salvou smiechu!
Netvár sa už ako citrón!
Nebuď ako február!
Pod grimasou bez úsmevu
strácaš svoju vlastnú tvár!

Prvý Apríl luskuje prstom,
vyťahuje kalendár.
Na známosť dnes všetkým dáva:
„Prišla smiechotavá jar!
Koho stretnem v dnešný deň,
tomu meno prepíšem!“
Všetkých, čo sa málo smejú
smiechovedu naučí...
Hľa, už je tu Smiecholinka,
Smejanček aj Chichúšik!
Chachalinka, Hihulinka...
Smejeme sa!
Smútok spinká.

ŠTEFAN MORAVČÍK

Šibačka

Začala už tráva šibať,
šibať chrbát zimy.
Zima s mrazom rýchlo ušla
a sneh išiel s nimi.

ŠTEFAN MORAVČÍK

Hapčííí

Šibal šibal šibalku,
šibal, šibal šibko
po chrbte aj po nohách,
mlátil ju jak žitko.

Lapaj lapal po dychu,
lapal, lapal chytro.
Potme húdol potmehúd,
zrazu sa mu kýchlo.
Halahaha-hapčí!

DANIEL HEVIER

Kuriatko

„Pozor!“ ktosi kričí z vajca.
„Chystám výbuch, radšej vzdaj sa!“
Buchlo to a HURÁ!
Máme žlté kura.

Ilustrovala OLGA BAJUSOVÁ

Milí kamaráti, poznáte činčilu? Je to malé zvieračko s krásnym kožuškom, dlhým chvostíkom a bystrými očkami. Trocha sa podobá našej veвериčke. Tento malý tvorček nežije voľne v našej prírode. Má však u nás príbuzných. Činčilu chovajú vo farmách kožušinových zvierat. Z ich kožuškov sa potom robia rozličné módné doplnky, ktoré nosia ľudia. Ale pekne poporiadku.

S činčilou som sa prvýkrát stretla v „kuchynke“ nášho útulku. Tam som trávila väčšinu svojho voľného času. Vždy sa tam našlo niečo pod zub. Zvieratko sedelo na klietke a vôbec sa nebálo. Krútilo noštikom a ticho ma pozorovalo. Slušne som sa pozdravila a ono mi odpovedalo:

„A ty si kto? Také smiešne zviera som ešte nevidela. Prečo nemáš huňatý chvostík ako ja?“ zamávala chvostíkom ako s vejárom. „A prečo máš uši ako slon? A prečo máš také dlhé nohy?! A veľké zuby, čudný kožušok a...“

„Ja som Sindy, som psík!“ prerušila som ju. „A vôbec nie som smiešna. Aspoň si to myslím. A ty si kto, že nevieš, ako vyzerá normálny pes?“

„Činčila,“ zapišťalo pekné zvieračko, akoby sa bolo smialo.

„Činča... činči...?“ zaplietol sa mi jazyk.

„Činčila. Naozaj si to nepočula? Pravda, najviac nás žije v Ázii a tam si asi ešte nebola. Ja som sa narodila...“

Vtedy na klietku vyskočila druhá činčila a bola presne taká istá ako tá prvá. Zostala som zmätená. Vôbec som ich nevedela rozoznať.

Boli to dve sestričky a ako som sa neskôr dozvedela, ošetrovatelia z útulku im obom zachránili život. Zvedavosť mi nedala, aby som sa nespýtala na celý príbeh. Tak sme sa usadili na zem a moje nové kamarátky – Tinka s Finkou začali rozprávať.

„Na zvieracej farme, kde sme sa narodili, je veľmi veľa klietok. V nich sú zatvorení naši kamaráti. Nikdy sa z nich nedostanú. Ich kožušky sú ľuďom veľmi vzácne. Keď ich majú viac, urobia z nich jeden veľký kožušok, aby im v zime bolo teplejšie.

My ani nevieme, kto bola naša mamička. Keď sme otvorili oči, v peliešku nás bolo veľa. Nemohli sme sa ani pohnúť bez toho, aby sme jedno po druhom nešliapali. Keď sme trochu podrástli, roz-

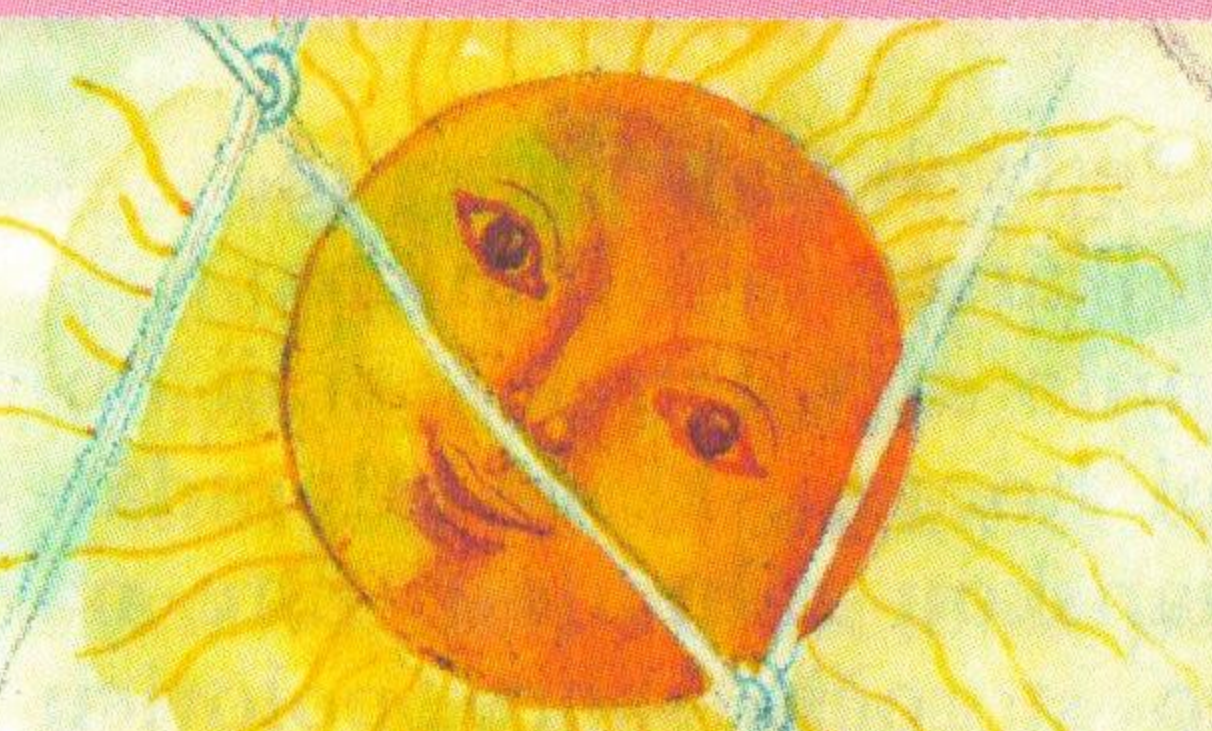
ZUZANA HALÁSZOVÁ

Ilustrovala KATARÍNA ŠEVELLOVÁ

delili nás po jednom, po dvoch do klietok. Všade boli iba mreže. Hladné sme neboli, hoci strava bola trochu jednotvárna. Samé sušené a mleté zmesi. Trávu sme po prvý raz videli až tu, v útulku. Bolo nás tam veľmi, veľmi veľa... Ľudia to volajú veľkochov.

Raz sme spozorovali, že nám kamaráti zo susedných klietok miznú. Medzi sebou sme sa dorozumievali pokrikmi, ktoré bolo počuť na veľkú diaľku. Poznali sme sa po hlasoch. Boli to na-

Tinka a Finka

ši kamaráti, hoci sme ich nikdy nevideli. Nerozumeli sme tomu. Kam miznú?

Keď sme už boli dospelé, jedného dňa sme zistili, že sa medzi nami pohybuje človek, ktorého sme predtým ešte nevideli. Bol iný ako ten, čo nás chodil kŕmiť. Nepríjemne páchol a mal obrovské drsné ruky. Niesol našich kamarátov za chvostíky – iba tak dolu hlavou. Vôbec sa nehybali. Cestou späť ťahal za sebou vozík. Boli na ňom iba ich kožušky. Našich kamarátov sme

už nikdy nevideli. Začali sme sa báť. Nevedeli sme presne, čo s nimi urobil, ale tušili sme, že niečo veľmi zlé. Nikdy sa nevrátili živí. A ten hrozný človek sa objavoval čoraz častejšie. Keď sme ho zazreli, vedeli sme, že niekoľkí z nás prídu o život. Tak sme žili v ustavičnom strachu.

Klietky sa vyprázdňovali a znovu naplňali novými obeťami. No a potom sa stal zázrak. Na farmu prišli ujovia ošetrovatelia z útulku. Hrozný muž tam nebol a im sa podarilo zachrániť nás.

Boli veľmi milí a my sme sa ich vôbec nebáli. Hurá, už sa ta nikdy nevrátíme! Už nás nebudú strašiť tie odporné zlé sny.

Iba je nám ľúto, že hoci tu môžeme byť šťastné, bez strachu, naši kamaráti ostali zatvorení v klietkach a musia ďalej čakať, kedy si po nich príde ten hrozný muž. Najradšej by sme všetkých tých nevinných väzňov pustili na

slobodu. Veď sme počuli, že človek je múdry. Vie vyrobiť aj umelé kožušky. Prečo teda musí brať kožušky zvieratkám, keď vie, že bez nich zahynú? Že by ľudia nemali zvieratká radi?“

„Škoda,“ povedala som zamyslene, „že nemôžeme ľuďom nič povedať. Možno nám nerozumejú. Neverím, že všetci ľudia sú zlí. Poznám veľa dobrých detí, ktoré majú zvieratká rady. A starajú sa o ne.“

Po výdatnej večeri a po prechádzke sme unavené zaliezli do svojich pelieškov. Dlho som premýšľala o tom, čo Tinka s Finkou rozprávali. Až som zaspala. Ony mali šťastie. Teraz si budú zvykať na nový život na slobode, ošetrovatelia ich čoskoro vypustia do lesa. Činčily žijú v podobnom prostredí, aké máme v našich lesoch. Budú slobodné a šťastné, no na svojich kamarátov v zajatí nikdy nezabudnú.

Nakreslite nám, deti, do čoho by sa ľudia mohli obliekať, aby im nebolo zima a aby pritom nemuseli zabíjať zvieratká. Veríme, že istotne vymyslíte niečo zaujímavé. Najkrajšie kresbičky s najlepšimi nápadmi odmeníme. Posielajte ich na adresu: Slniečko, P. O. BOX 307, 810 00 Bratislava.

Vaša SINDY

Šafran karpatský

VLADIMÍR FERKO

Najvoňavejšie remeslo

Uhádl by ste, chlapi a dievčence, ktoré to bolo? Drotárstvo zaiste nie, drôt nevoní ako fialka a kyselina soľná, ktorú používali pri letovaní-cínovaní, štípala oči aj nos. Ani hrnčiarstvo nemožno nazvať voňavým remeslom, hoci hrnčiarom hlina vonia, ba podľa vône majstri vedeli rozpoznať jej kvalitu. Mlynárstvo voňalo obilím i múkou, pekárstvo chlebom, pltníctvo a drevorubačstvo živicami smrekov, jedlí a borovic, hádam iba v roľníctve sa vyskytovali najrozmanitejšie vône, ale i pachy – napríklad pri vyvážaní hnoja. Vy ste však už iste uhádl, ktoré remeslo našich

predkov bolo zo všetkých najvoňavejšie.

Áno, bolo to olejkárstvo a šafraníctvo.

Vzniklo a rozvinulo sa v Turci, v kraji obrúbenom vysokými horami, ktorý odpradáva nazývali Turčianskou záhradou. Ešte na sklonku minulého storočia skoro polovicu územia pokrývali lesy a háje, ornej pôdy bolo málo a navyše nevelmi úrodnej. Nečudo, že obyvatelia kraj opúšťali, svoj každodenný chlieb hľadali v cudzine. Priam tak ako sa z Považia a Spiša vyberali do sveta chlapi s drotárskymi krošňami, z Turca odchádzali olejkári a šafraníci so skrinkami-pudlami, v ktorých krížom-krážom roznášali voňavé, liečivé oleje.

Koľkože ich bolo?

Kosodrevinový a krumholcový, limbový a rascový, borievkový a feniklový, burštinový a terpentínový, rozmarínový a abazukový, palinový a kamenný a ešte aspoň dva tucty iných.

Olejkári boli vlastne podomoví liečitelia v časoch, keď bolo lekárov málo. Koľko len chorôb vyliečili! Napríklad rascový olej blahodarne pôsobil na oči, iný olejček liečil kožné ochorenia, ďalšie liečili iné neduhy.

Rastlinné éterické oleje olejkári získavali lisovaním plodov, vetvičiek, kôry, kvetov a ich destiláciou.

**Olejkári, šafraníci,
vy túlavé deti,
nech vám slnko pri návrate
na cestičku svieti...**

Spoľahlivým dodávateľom liečivých rastlín boli úbočia Malej i Veľkej Fatry, hole a lúky, na ktorých rástol ľubovník i kosodrevina, jaľurčie (čučoriedky), prasličie, zemežlč, horec, kostihoj a najmenej sto iných rastlín vrátane hruškového koreňa. Neskôr sa olejkárstvo rozčlenilo – tí, čo voňavé oleje vyrábali, boli *olejníci*, tí, čo ich predávali boli *olejkári*. Pravda, najčastejšie si olejkári vyrábali niektoré oleje sami, ostatné kupovali od olejníkov. Väčšiu

časť roka boli vo svete, preto si sami nestihli nazbierať dosť liečivých rastlín.

Špeciálne fľaštičky, tégliky a flakóny, v ktorých oleje predávali, si olejkári kupovali vo Viedni. Vo svete sa podučili o význame obalu i reklamy. Liečivé oleje označovali príťažlivými názvami, a aby zvýšili ich hodnovernosť, ozdobovali ich pečatami jezuitskej rehole. Pripomeňme, že jezuiti z Kláštora pod Znievom olejkárov mnoho naučili a zaslúžili sa o rozvoj tohto remesla.

Turčianski olejkári radi chodievali do Holandska, ktoré v druhej polovici 18. storočia malo rozvinutý obchod so zámorskými krajinami. Olejár Hlavata bol osobným liečiteľom holandskej kráľovskej rodiny a Kučera mal dlhé roky najlepších zákazníkov na kráľovskom dvore v Paríži. Olejkári poprechodili celú Európu a najmä Rusko. V čase najväčšieho rozkve-

Olejár z Turca

tu turčianskeho olejkárstva odchádzalo do Ruska každý rok vyše tritisíc olejkárov. Nena darmo sa hovorilo, že Turiec je spolovice postavený za ruské ruble.

Olejkári veľmi prispeli k povzneseniu rodného kraja. Prinášali domov peniaze, nové poznatky, zvesti o neznámych krajinách, zvykoch i znalosť cudzích jazykov. Keď koncom druhej svetovej vojny Turiec oslobodzovali sovietski vojaci, veľmi sa čudovali, že mnoho starých Turčanov sa s nimi ešte dohovorilo po rusky či po ukrajinsky.

Nejeden olejkár a šafraník v cudzom svete zahynul, nejeden zbohatol. Mnohí vedeli ušetrené peniaze vkladať do obchodu, iní kupovali pozemky, stavali domy, ba jeden z nich, Matej Toček, si kúpil nielen majetok (za 80 tisíc zlatých), ale i povýšenie do šlach-

tického stavu. Zemani sa už rátali medzi šľachtu.

V polovici 18. storočia bolo v Turci 40 olejkárskych obcí, v ktorých sa prevažná časť obyvateľstva venovala tomuto užitočnému remeslu.

Olejkári aj šafraníci, ktorí predávali šafran, kráľovské korenie (ale i farbivo na plátno, hodváby, víno i pečivo), prejavili mnohé znamenité vlastnosti – nebojácnosť a odvahu, spornosť, schopnosť popasovať sa s ťažkosťami. Veď si len pripomeňme, čo všetko sa museli naučiť, aby v cudzom svete obstáli. A oni v ňom, rovnako ako drotári či liptovskí murári a oravskí plátenkári obstáli znamenite.

Ako junáci zo slovenských rozprávok išli svet skúsiť a šťastie sprobovať – a skúsili a sprobali ho na jednotku.

Liečivé oleje

BORIEVKOVÝ olej vyrábali z dobre vyzretých borievok či borovičiek, otkkali ich neskoro v jeseni, keď ich už ošľahli prvé mrazíky. Potom ich lisovali a destilovali. Borievkový olej liečil aspoň tucet neduhov, vynikajúco sa osvedčil „oproti zimnici“. Ako sa používal? „*Kalištek slivovice aneb dobrej okovítky vezmi, do ktorej pusť štyri kvapky oleja borjovkového, pred traseňím aneb když printi zimnica má – vypí, a zimnica prestaže.*“

Znamenity bol i **KOSODREVINOVÝ** olej a balzam. Olejkári doň pridávali i miazgu z kosodreviny. Medikament zmierňoval reumatické bolesti a bolesti pri záchvate dny. Kosodrevinový olej „...zemdené údy posiluje a telu, jenž počalo klesnúť, život prodlužuje a žalúdku vládu k strávení jídla dodáva a prítom také vetry, jak navrch, tak naspodek odháni.“ Kosodrevinový olej zmierňoval i bolesti zubov.

Najväčší úspech mal **ROZMARÍNOVÝ** olej, az-

da i preto, že bol aj veľmi príjemnou voňavkou. Jeho liečiteľské i parfumové kvality, vo svojom literárnom diele vysoko ocenila francúzska spisovateľka Madame de Sévigné. Napísala, že ho používa každý deň a nedočkavo čaká slovenských olejkárov, ktorí jej ho prinášali.

ROZMARÍNOVÝ olej, vyrábaný z kvetov mladých výhonkov rozmarínu, sa používal i pri strate vedomia. Postihnutému stačilo potrieť sluchy a priložiť fľaštičku pod nos. Jeden z receptov na tento olej, po šírej Európe nazývaný „vodička uhorskej kráľovnej“, znel takto: „...kto by pak na záduch trpel a zlé dýchaní mel, ten mnohé polehčení obsáhne, kdy, jakž známo jest, tri, čtyri kvapky naraz s cukrem aneb s medem, a tak dva i trikrát cez den užije“. Viaceré staré recepty ho odporúčali na liečenie očného zákalu, očných zápalov či slzenia očí.

Olejkárske kvapky

Poddaní v Žabokrekoch neodovzdávali svojim pánom časť úrody, ale „...od každej olejkárskej kapsy do roka zlatý rýnsky alebo diškréciu svojim pánom dávajú“.

V roku 1803 vyšla *Knížečka olejkárska, ktorá užitek nekterých zvláštnych oleju vypisuje.*

Rozmarín v olejkárskych časoch „prežil“ najväčšiu slávu – v slovenských ľudových pesničkách sa aspoň v stosedemdesiatich spieva – o rozmaríne.

Šuškový olej sa lisoval z jadier šušiek. Z mladých výhonkov limby alebo smreku destilovali limbový olej. Terpentínový vyrábali zo živice ihličnanov. Tieto oleje sa používali aj na liečenie dobytka.

Medzi najznámejšie olejkárske dediny patrili Slovany, Kláštor pod Znievom, Necpaly, Valča, Lazany, Vrúcko, Belá.

Šafraníci, aby si privyrobili, okrem šafranu a ružovej vody (voňavky) roznášali aj rôzny drobný tovar – ihly, gombičky, korálky, ústne harmoniky, mydlo, knihy. Z dobových svedectiev vieme, že prenikavá vôňa šafranu navoňala všetok ich tovar.

Najstaršia správa o pestovaní šafranu u nás je z polovice pätnásteho storočia. Pán Bojnického zámku Ján Korvín dal roku 1490 miestnemu farárovi právo vyberať od poddaných desiatok zo šafranu.

Najviac šafranu sa pestovalo v Nitrianskej a Trenčianskej stolici. Vynikajúce výsledky v pestovaní tejto náročnej rastliny dosahovali roľníci v Horných a Dolných Vestenciach, Veľkých a Malých Krškách, Sučanoch, v Prievidzi, Bojniciach a Dvorníkoch. Jozef Ľudovít Holuby zaznamenal jeden zo spôsobov používania šafranu: keď dieťa vystrájali na krst, vkladali mu pod povojník v papieriku zabalovaný kalichovitý šafranový kvet. Pri horúčke namáčali kvet do vody, po troške mu z nej dávali piť. Šafran spôhľivo znižoval horúčku detí aj v čase, keď sa im prezávali zúbky.

Šafraník

*Išiou milý do sveta so šafrany,
donesie mi jabliček cifrovaný.
Donesie mi pamiatku,
prstenček i šatku
s výšivkami.*

Olejkár

*Krčmárka, zborguj mi,
kým pôjdem s olejmí;
Keď sa ja navrátim,
veď ti ja zaplatím.*

*Idú, idú šírym svetom
olejkári s olejkama,
hladní, smädni,
po pazuchy sňahom, blatom,
s olejkama.*

Strieborná nádoba na zázvor zo 17. storočia

Každé dieťa, ktoré sa narodí, si na svet prinesie niečo neobyčajné.
O tom je knižka so zvláštnym, zdanlivo popleteným názvom *Sneh biely ako pes*. Je to knižka rozprávok o slovenských maliaroch, o ich prvých maliarských zážitkoch z detstva alebo s deťmi. Knižku napísal **BRANISLAV REZNÍK**, obálku nakreslila **Tamara Kolenčíková**. Z knižky sme pre vás vybrali maliarsku rozprávku o **Ladislavovi Medňanskom**.

Na dverách veľkej prepychovo zariadenej izby s prekrásnou kachľovou pecou sa ozvalo klopanie.

„Ďalej...“ Pani, uvelebená s knihou v kresle, položila dľaň na stranu, ktorú práve dočítala, a zdvihla oči k dverám. Do miestnosti váhavo vstúpila mladá žena a rozhliadla sa po miestnosti.

„Prosím, Katarína?“ spýtala sa jej pani z kresla.

„Prepáčte, pani barónka, ale... hľadám mladého pána Ladislava...“ hrýzla si pery pekná tmavovláska. „Poslala som ho pripraviť sa na lekciiu latinčiny... Pán učiteľ už prišli, a jeho nikde... už som prehľadala celý kaštieľ...“ Hlas sa jej ustráchanie triasol. „Reku, či sa tu pri vás nezdržal...“

Pani prudko zatvorila knihu a vstala: „To sa pýtate mňa, kde je...?“

Podišla k otvorenému oknu s výhľadom na vstupnú bránu beckovského kaštieľa. Pod mohutnými gaštanmi, lemujúcimi cestu k bráne, sa jašili ufúľané detváky. Barónke sa zamarilo, že medzi nimi zazrela i svojho upachteného syna.

„Čo má oblečené dnes Ladislav? Modrý kabátik?“ spýtala sa, neodtrhnúc zrak od okna.

„Áno, pani barónka, modrý...“

„Choďte poňho! Pred bránou lieta s ďalšími... Ak zasa prechladne a bude kašľať, asi sa rozlúčime, Katarína. To nie je prvý raz, čo ste naňho riadne nedohliadli! Dobre viete, ako ľahko ochorie. Čo keď sa nakazí od tých špinavých sedliackych dieciok...?“ prísne rozkázala zronenej Kataríne.

„Áno, pani barónka...“ zašepkala a už jej nebolo.

Keď drobný chlapec predstúpil pred mamu, viac sipel, ako dychčal. Na tvári sa mu perlil pot, ktorý si podchvíľou utieral koncom zašpineného rukáva.

„Čo som ti povedala, Ladislav...?! Vieš, že nemáš

Ilustrácia

LADISLAV MEDŇANSKÝ

behať, naháňať sa... Chceš byť opäť chorý?“ zasypala výčitkami svojho syna, stojaceho vedľa Kataríny. „A prečo si neprišiel na latinu? Veď počkaj, nažalujem to otcovi, keď príde!“

Chlapec hojdal zopnutými rukami za chrbtom a hlavou uhybal maminmu zničujúcemu pohľadu. No spokojný úsmev z tváre mu neschádzal. „Zabudol som, že mám hodinu...“ preťahoval slová na svoju obranu. „A nebehal som veľmi... Iba keď ma žandári chcú chytiť.“

„Žandári?“ vyhrkla Katarína zhrozene.

Chlapec ožil, hrdo sa vypol a pokračoval. „No, – ja som bol s Ďurom a Ferom zbojník a ostatní nás lapali a Dorota nás skrývala a...“

„A učiteľ mohol ísť myši lapať...“ dokončila zaňho nazlostená barónka. „Bež sa umyť, prezliecť a o desať minút nech už stojíš pred učiteľom aj s riadnym ospravedlnením. Rozumieš?“

Večer pred spánkom si Laco premietal v hlave udalosti dňa. Celý dolámaný sa spokojne mrvil v posteli ako hádam nikdy predtým. Konečne mal priateľov. Teda – ešte nie priateľov. Cítil, že ozajstne sa skamarátil iba s dcérkou komornej Dorotkou. Tá ho dnes zobrala medzi ostatné beckovské deti, ktoré doteraz poznal iba z videnia, keď občas išiel okolo nich na kočiari alebo aj pešo. Privítali ho s rozpakmi azda ešte väčšími, ako mal on sám. Obzerali si jeho pekné šaty i pestovaný účes a niektoré utrúsili poznámky o pánčati. Dorotka ich však zahriakla a všetkých predstavila. Po zoznámení sa rozpravili o šablách, nožíkoch, poníčkovi a iných zaujímavostiach kaštieľa. Aby bola aj dajaká hra, najstarší z nich Jano potom rozdelil skupinu na zbojníkov a žandárov. Laca zaradil k zbojníkom, vraj nech je psina – panský synček zbojníkom... Hm, panský synček. Až teraz si uvedomil, o čo boli ostatné chudobnejšie oblečené a niektoré riadne ufúľané...

Dorotka však nie. Šaty mala síce obyčajné, ale čisté. Plavý vrkoč sa jej vynímal na bielej blúzke a červená mašla jej pekne ladila s jemne nariasenou sukňou rovnakej farby.

Zmorený sa prevalil na druhú stranu a spokojne zaspal hlbokým spánkom.

V priebehu ďalších dní Dorotke poukazoval celé svoje kráľovstvo, ba i všetky obrázky, čo doteraz nakreslil či namaľoval. Teraz spolu sedeli v Lacovej izbe a prezerali si veľkú knihu o zvieratách s peknými farebnými rytinami.

Spomienky plameniakov

„Fíí, taký nosisko...!“ krútila Dorotka neveriacky hlavou nad obrázkami slona.

„To je nič...“ mávol rukou Laco, „keď uvidíš žirafu s dlhokánskym krkom alebo toho osemnohachobotnicu, to budeš inak híkať!“

„Aj takéhoto krásneho vtáka by si vedel nakres-

liť?“ dobla Dorotka prstom do obrázka ružového plameniaka.

„Jasné... to je nič!“ pyšil sa chlapec. Len čo to povedal, do izby vstúpil vysoký bradatý muž.

„Tatko!“ skríkol Laco a vrhol sa mu do náručia. Keď sa vyobjímali a otec spustil syna späť na zem, Laco ukázal na dievča, hanblivo utiahnuté v kúte. „To je Dorotka, moja priateľka.“

„Pekne vítam, mladá slečna!“

„Pán Boh daj dobrý deň,“ slušne pozdravila Dorotka a mierne sa uklonila.

Barón Medňanský sa otočil znova k synovi a zvestoval mu:

„Tak, Ladislav, o týždeň sa sťahujeme. Ideme do Strážok pri Kežmarku. Je tam lepší vzduch z okolitých hôr a mamka má tam priateľov i nejakú rodinu. No a ja prácu... Bude sa ti tam isto páčiť. Krásny kraj na maľovanie...“ dodal zasnene. „A tak sa mi vidí, že aj väčšiu izbu tam budeš mať. No, veď vám porozprávam. Idem za mamkou, ešte som sa s ňou nezvítal.“

Laco zostal ako obarený.

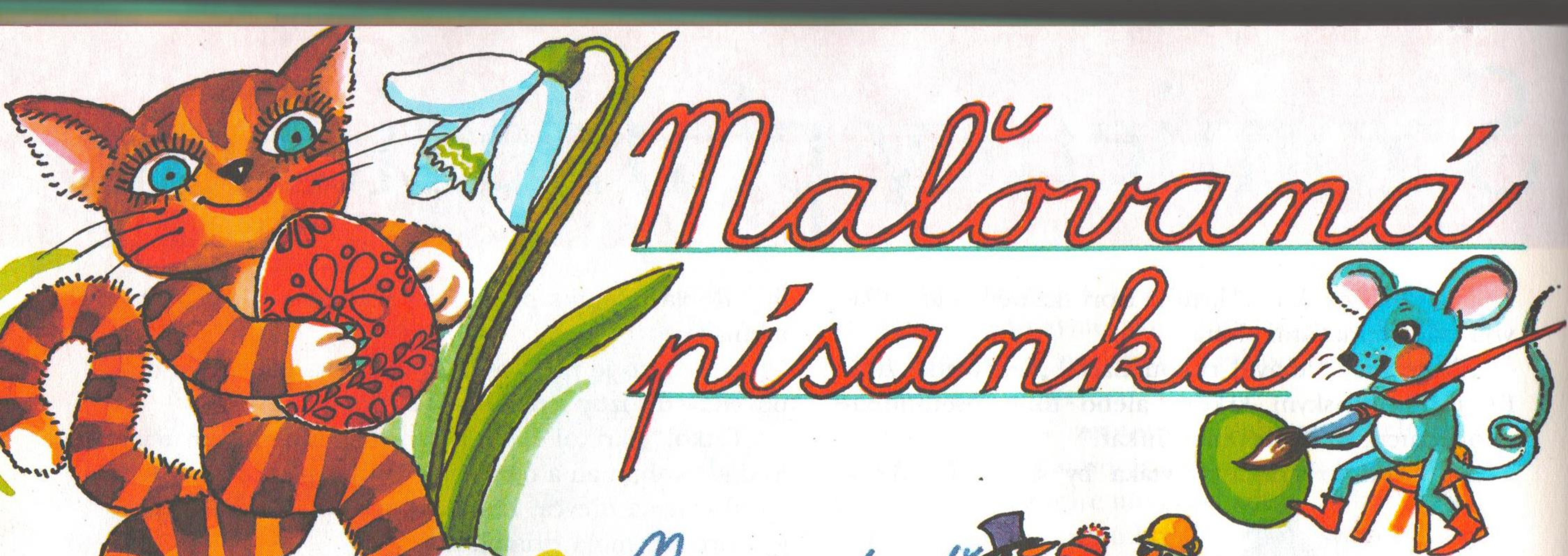
„To odídete navždy?“ šepala Dorotka. Mlčky prikývol.

Sedem dní ubehlo ako voda vo Váhu. Laco stál na dvore kaštieľa zoči-voči Dorotke s gučou v hrdle. Bez slov jej podal kartón, pokrytý hodvábnym papierom. Dievčina si ho dala pod pazuchu, šikovne prehodila okolo Lacovho krku šatku a úchytkom mu vtisla bozk na stvrdnuté pery.

„Zbohom...!“ vzlykla a utiekla preč.

Naposledy ju zazrel spoza okienka ich odchádzajúceho kočiara. Stála na priedomí chalupy starej matere, hľadela na kartón s pastelovou kresbou dvoch plameniakov v jazere a na krasopisne napísané venovanie: „Mojej milej Dorotke Skalkovej na pamiatku od Ladislava von Medňanský. Beckov 12. júna 1861.“

Malovaná pisanka

Na radosť rima ne-
mala konca-kraja. „Hurá!“ sešil sa ma-
lú , „Konečne uvidím letné .“ Inhu-
liáčikova mama s tatkou sa smutne
usmiali, potom zababušili do vlniaka,
aby mu nebolo teplo, a pobrali sa na dā-
lekú cestu. Ako šli, vykukali po zeme a
bielymi hlavičkami ako im mávali
na pozdrav. Vtom vysoko na oblohe za-
brilkoval : „Je tu jar, je tu jar.“ Jeho
veselý spev poprebudzal spiace . „Puk!
Prásk!“ zaznela v ich vetvičkách veselá
strelba. „Čo sa to oslavuje?“ načudovala sa
a zvedavo vyrašila po zeme. „Puk!“

šikovná, kubi, rivi, muš

Prásk!“ orvalo sa tentoraz pod klo-
ným Ušiacik snival svoj sniček o slad-
kej . „Jáj!“ vykrikoval a podko mnohy!
„Lajko, čo ti šibe?“ smiala sa stara a
v jej padali veľké ako hrachy.
 rásal a prekvapene porrel okolo seba.
Všetko navôkol praskalo, našilo, šibalo.
„Oj, či som len nábudlivý!“ chytil sa Ušia-
čik za hlavu. Potom si odlomil a vy-
chytil sa... Kde? Predsa ma šibačku.

rástanka, bravička, bahnička

Aprílový sneh pole hnojí, dážď požehnáva

Apríl je vrtošivý mesiac. Oblečiete sa do jarného, len čo vyjdete z domu, leje ako z krhly. Vráťte sa po slnko a vykukne slniečko. Apríl si z nás robí bláznov. Prezliekame sa zo zimného do jarného, ale aj naopak. Aj príroda sa prezlieka. Stromy a kríky sa zelenajú, v tráve sa zlatisto blýskajú hlaváčiky a púpavy. Aj srnky si vymieňajú srst'. Spod zimného sivohnedého kabátika už vykúka letný hrdzavohnedý. Zimní spáči sa už prebrali a snoria za potravou. Včely plné jarnej sily hľadajú rozkvitnuté vrby. Do jarného upratovania sa pustili aj mravce. Za slnečných dní sa na teplých miestach vyhrievajú hady a jašterice. Väčšina vtákov sa o takomto čase vracia domov. Prilietajú rýchlo, ťahajú ich to domov. Napísali ste už spolužiakovi: Hrable, motyka, rýľ, kto to prečíta, je prvý apríl? Ja áno.

Je to koza a či vták?

➤ Vedeli ste, že u nás žije vták, ktorý mekoce? Volá sa močiarnica mekotavá. Možno práve teraz priletela v krdli a hľadá si voľné miesto: na mokrej lúke, pri močiaroch, pri rieke alebo pri rybníku. Čiernohnedý vtáčik s hrdzavými škvrkami je veľký ako drozd. Pred človekom sa prikrčí. Spolieha sa na svoje prskané maskovacie perie. Možno ste ho niekedy vyplašili na zatopenej lúke. Všimli ste si ho? Bucľatý vtáčik na krátkych nôžkach, ktorý dlhým zobákom vyťahuje z bahna červíky. A možno ste ho nikdy nevideli, iba počuli. Samčekovia vyletujú vo veľkých kruhoch do výšky, prehodia sa raz na bruško, raz na chrbát a prudko padajú dolu. Roztiahnu pri tom chvost ako vejár, prúd vzduchu rozochvieva okrajové pierka a nám sa zdá, že samček mekoce alebo rapká ako motorček. Samička ticho pozoruje svojho ženícha.

SKRÝVAČKA

➤ Tento strom nepatrí medzi veľikánov. Je ako tanečnica. Má štíhly kmeň, najbeľší zo všetkých stromov, vzdušnú korunu a sviežozelené lístky na tenučkej stopke, ktoré sa rozochvejú pri najmenšom vánku. Na jednom strome nájdeme kvitnúť dvojité jahňady. Hnedé, ktoré neskôr ožltnú a zelené, ktoré zhnednú. Voľakedy mládenci zachytávali jeho voňavú miazgu a na Veľkú noc ňou poľkali dievčatá ako voňavkou. Najčastejšie ho nájdeme na svetlých okrajoch lesa a na rúbaniskách. Znesie aj prudké slnko. Za treskúcich zím, keď sa druhé stromy lámu pod ťarchou snehu, náš strom statočne odoláva. Iba čo sa trochu ohne.

Už viete ako sa volá? Jeho meno je ukryté v skrývačke.

ZEBRA

1. apríl – Deň vtákov

➤ Ľudia od nepamäti túžili lietať ako vtáky a snažili sa odhaliť tajomstvo ich sťahovania do teplých krajov. Nikdy sa im to celkom nepodarilo. Vybájali si vtáka Fénixa, ktorý žije v biblickom raji alebo v inej fantastičnej krajine. Je veľký, neobyčajne krásny a podobne ako bohovia sa živí ambróziou. Pije iba nektár a rosu. Keď sa dožije päťsto rokov, prileť na Zem. Z voňavých bylín si uvije hniezdo a počká v ňom na slnečné lúče, ktoré ho v hniezde spália. Z jeho popola vznikne mladý Fénix, ktorý odletí na päťsto rokov do raja. Je to šťastný vták. Symbol večného znovuzrodenia a zániku.

Kvetná nedeľa, kde si kľúče podela?

➤ Voľakedy bolo na jar veľa významných dní. Prvá orba, prvé vyhánanie dobytky. Gazdiné museli červenou látkou oviazať kravám rohy, aby im bosorky neodobrali mlieko. Najväčšiu vážnosť však mala Veľká noc. Dva týždne pred ňou, na Smrtnú nedeľu, dievčence odprevádzali Morenu do potoka. Tam ju zapálili a pustili dolu vodou. Spolu s ňou odplávala aj neprívetivá zima a všetky choroby. O týždeň, na Kvetnú nedeľu už dievky chodili s letečkom – zelenými vrbovými prútikmi, ktoré si ozdobili stuhami. Spievali si:

*Kvetná nedeľa, kde si kľúče podela?
Dala som ich, dala, svätému Juru.
Svätý Jur ich vzal, pole otváral,
aby tráva rástla.
Tráva zelená, až po kolená.*

Na Juraja (24. 4.) sa podľa predstáv našich predkov, končí zima a začína leto. Po tomto dni sa ukáže všetko, čo bolo v zemi cez zimu schované. Gazdiné zbierali podbeľ a záružlie a dávali ho kravám, aby mali žlté maslo. Keď gazda vyoral pred Jurajom hada a zjedol z neho polievku, rozumel reči zvierat. Dievčence sa zase snažili chytiť do ruky mloka, aby boli po celý rok šikovné a vedeli pekne vyšivať. Naši predkovia nechodili k zubárovi. Keď počuli pred Jurajom zakrkať žabu, rýchlo pobozkali zem a zub ich presťal bolieť. Vy to nerobte. Žabke poprajte šťastnú cestu k vode, aby nezmeškala svaďobné kŕkanie.

NEZABUDNITE!

Tento mesiac má sviatok aj naša staručká Zem. Spomeňte si na ňu 22. apríla a oslávte jej sviatok dobrým skutkom. Napíšte nám o tom. Veľmi sa na vaše listy tešíme.

PINKY BUM

Pinky Bum našiel už v živote všeličo. Kabát bez gombíkov, gombík bez kabáta, pravé krídlo motýľa, gumičku na zaváraninový pohár, pávie pero, plniace pero, ba dokonca raz našiel hrot šípky z ručičky na dámskych hodinkách. No, darmo sa tvárite pochybovačne – naozaj. Ako to dokázal rozoznať, vie iba on. Pinky Bum bol jednoducho odborník na nachádzanie.

Pravda je, že oveľa viac sa mu darilo veci strácať! Ale o tom potom. Pretože dnes, dnes Pinky Bum našiel dáždňik.

Normálne ležal na lavičke, ak to je, pravda, normálne, aby celkom dobrý dáždňik ležal len tak na lavičke. Musel ho tam niekto zabudnúť.

Pinky Bum sa nenápadne poobzeral okolo seba, či ho niekto nepozoruje, potom si sadol na lavičku a pomaličky, po milimetroch, sa posúval k dáždňiku. Aj takto zblízka bol dáždňik veľmi zaujímavý. Mal dlhú rúčku z bambusu a kvalitnú, nepremokavú látku čiernej farby. Čierne dáždňiky mal Pinky Bum v obľube.

Jediným skúseným chmatom si dáždňik vzal a ešte raz sa poobzeral okolo seba. Pravdupovediac, necítil sa dvakrát príjemne. Mal taký čudný pocit. Najst sklenenú guľôčku bola jedna vec, vziať z lavičky zabudnutý dáždňik – druhá.

Čo ak ho bude niekto hľadať? vrta mu v hlave červíček zvaný svedomie.

„Ale, prosím ťa!“ zahriakol ho Pinky Bum. „Kto by hľadal takýto dáždňik! A keby aj, nemal ho stratiť. Ani mne nevrátili čiapku, keď mi ju odfúkol vietor. Ten, kto ho tu nechal, ho asi nepotreboval. A ja dáždňik potrebujem, hoci je dnes slniečko. Ale čo ak zajtra bude pršať?“

A naozaj, bol mimoriadne slniečkovský deň. Na oblohe ani mráčika.

Pinky Bum vstal a dôstojným krokom odkráčal z miesta činu.

„Tak a teraz sa presvedčím, či funguje.“ Roztvoril ho a rozprestrel nad sebou.

V tej chvíli, predstavte si, začalo pršať. Nie však vonku, pred dáždňikom, ale v jeho dáždňiku. Voda sa liala z čierneho dáždňika rovno na Pinkyho

Bumovu nešťastnú hlavu.

„Toto... to... je... neuveriteľné!“ zvolal Pinky Bum.

Ako tam stál celý premočený a všade naokolo bolo slnečno a svietivo, vyzeral skutočne čudne.

Pinky Bum chytro zatvoril dáždňik. Prestalo mu cvrčať na hlavu, ale aj tak bol premoknutý do nitky.

„Čo robiť, čo robiť?“ uvažoval tak rýchlo, ako sa to v takom stave len dalo. „Musím sa ho zbaviť!“

Pinky Bum bol na seba pyšný, že dokáže tak chladnokrvne uvažovať.

„Zbaviť sa dáždňika nebude

pod dáždňikom

Píše DANIEL HEVIER

Ilustruje PETER CPIN

problém. Niekde ho stratím alebo zabudnem,“ spriadal plány.

A hneď ho aj nenápadne oprel o strom.

„Hej, pane, zabudli ste si dáždňik!“ rozkričalo sa za ním deväťdesiatdeväť vystrihaných chlapcov, ktorí striehli len na to, aby mohli niekomu pomôcť.

„Vďaka vám, chlapci,“ povedal Pinky Bum. Potom celý nešťastný vzal dáždňik pod pazuchy a šiel ho zabudnúť inde.

Postupne ho zabudol na pošte, na hlavnej stanici, na zastávke električky aj v jednej električke, v cukrárni, kaviarni i pekárni, na kolotoči, ale všade boli ľudia, ktorí ho upozornili, že si zabudol dáždňik.

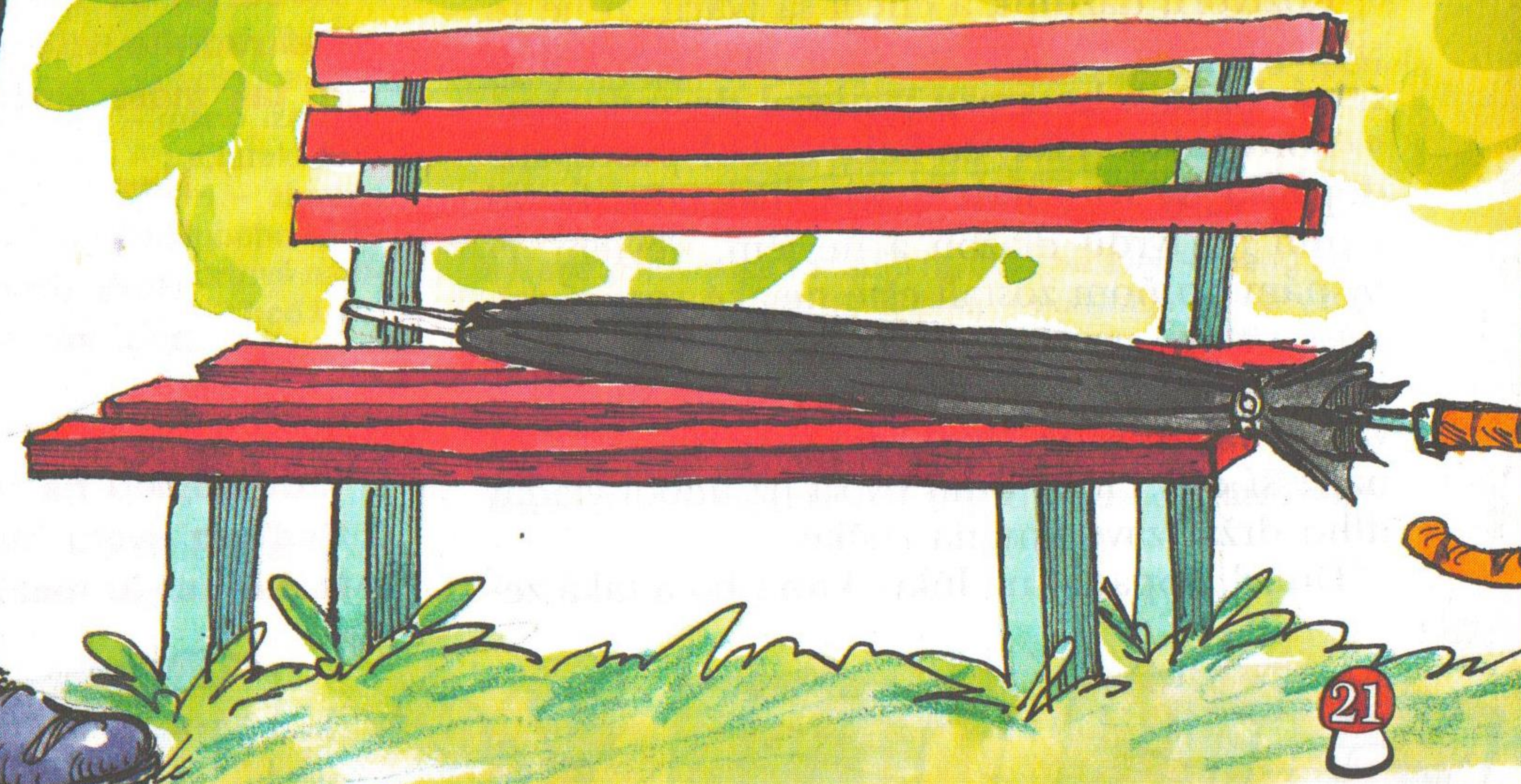
„To je neslýchané!“ šomral Pinky Bum. „To mi niekto robí náročky. V tomto meste žijú samí poctivci!“

Jeden starší pán ho dokonca naháňal po ulici, keď sa Pinky Bum pustil pred ním do behu. A s jednou babičkou prišiel do konfliktu, ktorý sa mohol skončiť tragicky.

„Mladý muž, zabudli ste si dáždňik,“ upozornila babička Pinkyho Buma.

„Ale to nie je môj...“ bránil sa Pinky Bum. „Sám som ho našiel na lavičke.“

„To by mohol povedať každý!“ rozkričala sa babička. „Je to váš dáždňik, tak si ho berte! Lebo ak

lená, akoby ju ktosi bol namaľoval vodovými farbami z dovozu.

Široko-ďaleko, hlboko-vysoko nebolo živej duše, okrem toho starčeka. Hop! Povedal som starčeka! No áno, bol tam čudný starček a vyzeralo to, akoby bol čakal priamo na Pinkyho Buma. Viete, ako keď priletí nejaký význačný hosť a na letisku ho čaká uvítací výbor.

Pinky Bum si oprášoval nohavice a po očku sa pozeral na starého pána. Vedel, že tam nie je len tak náhodou.

„Tak-tak,“ povedal starček. „Už na teba čakám, Pinky Bum. To sa patrí kradnúť? Nič nehovor, bola to krádež! Keby si ten dáždňik bol vzal, aby si ho odniesol na Straty a nálezy, to by som uznal. Lenže ty si si ho chcel privlastniť a to je neodpustiteľné! Aby si vedel, bola to skúška charakteru a ty si z nej dostal päťku. Za to ťa potrestám!“

„Nie, ruku mi neodtínajte!“ prosíkal Pinky Bum. „Ruku nie!“

„Nie sme v stredoveku!“ usmial sa starý pán. Potrestám ťa oveľa tvrdšie. Oddnes budeš nachádzať rôzne veci. Ale beda ti, ak si ich privlastníš! Musíš ich vrátiť majiteľovi. Tak!“

Starček zmizol ako gáfor, ak viete, čo je gáfor. A Pinky Bum odvtedy nachádzal všetko, čo kto stratil. Stal sa veľmi populárny, a tak vzniklo nové úslovie: Ak to nenájde Pinky Bum, tak už nikto na svete... O jeho služby sa začala uchádzať aj polícia, ale to by už bola iná rozprávka... To by nám nezostal čas na poučenie, ktoré znie:

**Neberte, čo nie je vaše.
Nekradnite, ctené decká,
aj tak máte plné vrecká.**

**Hovorím vám, vráťte všetko!
Radosť bude mať ten dedko,
ktorý stratil päťkorunák,
pochválí vás: „Ty si junák!“**

**Ten, kto kradne neporiadne,
vždy doplatí na to riadne.
Keď raz svoju hlavu stratí,
ťažko mu ju niekto vráti.**

nie, zavolám policajta! Polícia, polícia!“

Pinky Bum schmatol dáždňik a fujazdil z toho nebezpečného miesta.

Nuž, poviem vám, necítil sa veru príjemne! S dáždňikom v ruke za slnečného počasia! Ľudia si naňho ukazovali prstom a deti sa pýtali:

„Mami, prečo má ten čudný ujo dáždňik, keď neprší?“

Veru, chodiť s dáždňikom po slnku, to vyzerá podozrivo. Keby to bol tak slnečník...

„To je ono, slnečník!“ vykrikoval Pinky Bum. Použijem ho ako slnečník!“

Roztvoril dáždňik a chcel sa tváriť, že je to slnečník. Ale dlho sa netváril. Pretože roztvorený dáždňik ho zrazu vyniesol do vzduchu.

Bol v takej výške, že keby sa bol pustil, nedopadlo by to s ním dobre. Dopadlo by to s ním na tvrdú dlažbu a neviem, neviem, či by nám po ňom zostali ešte nejaké rozprávky.

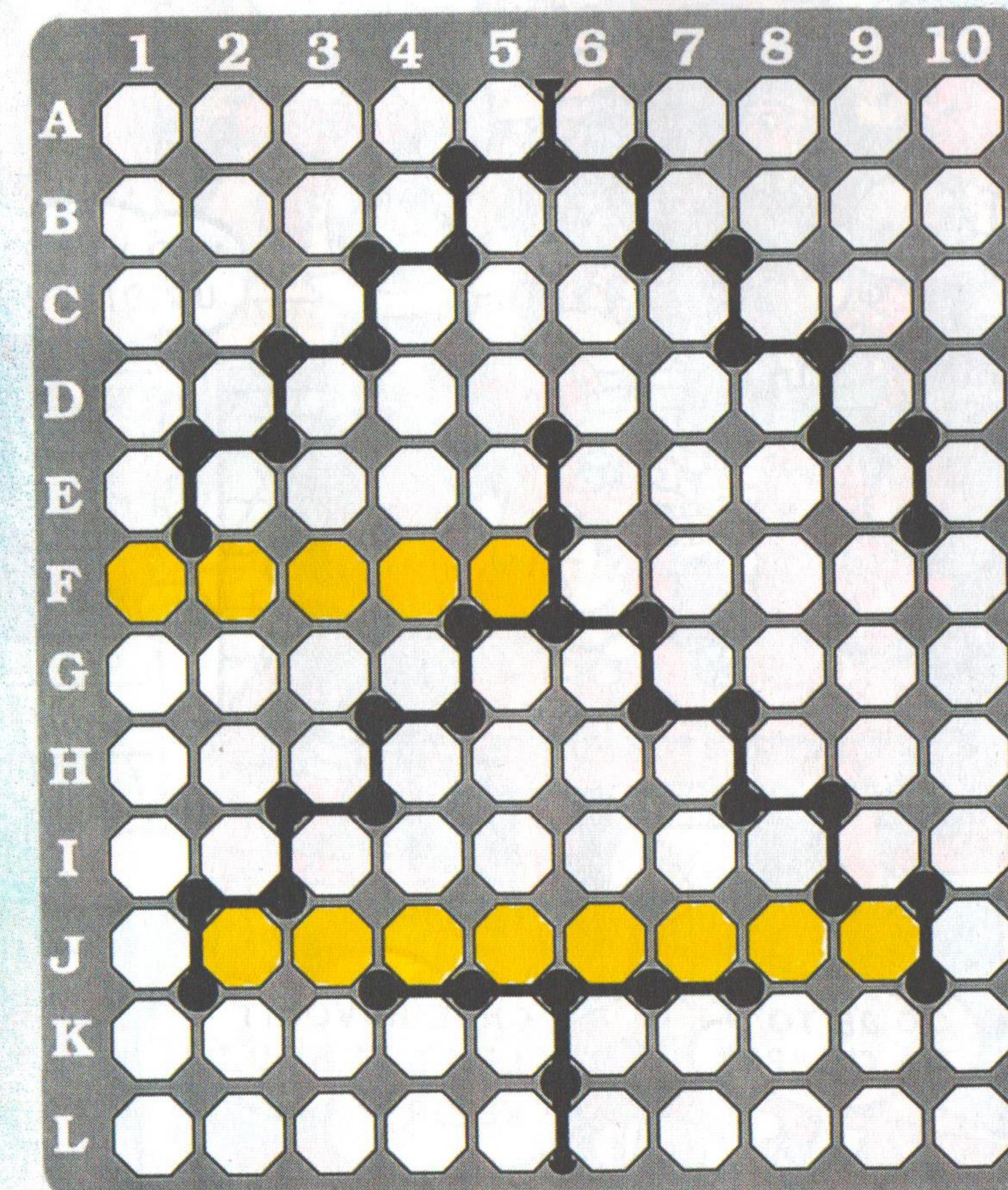
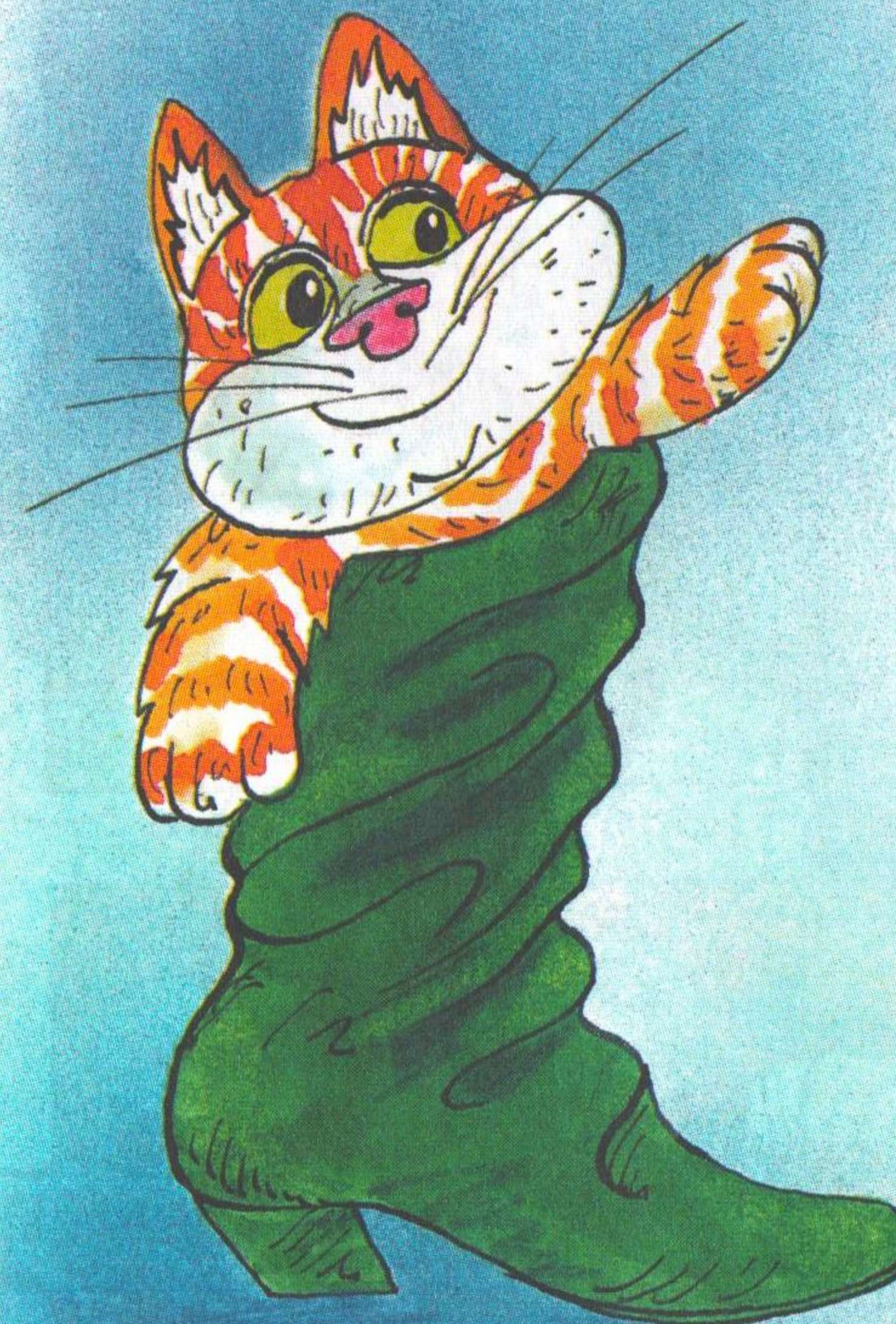
Pinky Bum letel nad krajinou, až spozoroval, že dáždňik sa chystá na pristátie. Už bol najvyšší čas. Pinky Bum by sa už nebol vládol dlho držať zavesený na rúčke.

Dubs! Dopadol na líku, ktorá bola taká ze-

Krížovka Slniečka

Ilustroval PETER C PIN

Slniečkári, ktorí radi čítajú, isto dobre vedia, o kom hovoríme vo Veľkej literárnej súťaži. Komu sa to nepodarilo, môže sa to dozvedieť, ak vylúšti našu krížovku. Správnu odpoveď napíšete na korešpondenčný lístok a pošlite na adresu Slniečko, P.O. BOX 307, Nám. SNP 12, 810 00 Bratislava. Troch lúštitelov odmeníme peknými knihami.

Vodorovne: A. Bieda, chudoba – patriaci tatovi. B. Oblak – skratka slovenskej pošty – kniha vykladajúca sny. C. Slonie zuby – tvar slovesa „skapať“ – meno Izabely. D. Začiatok roboty – stával sa tmavým – začiatok abecedy. E. Nula – odoberal – viac ako sedem – skratka Emila. F. Začiatok tajničky – pilot. G. Kus hrubého kmeňa stromu – začiatky chladného počasia – športové náčinie na hádzanie. H. Hlavné mesto Talianska – bodá rohami – prášok na čistenie. I. Názov písmena „M“ – rokovanie, radenie sa – osobné zámeno. J. Prvé písmeno Silvie – koniec tajničky – skratka Tibora. K. Lozieval – nedobrá, neštepna. L. Mesto v Českej republike – hrôzovláda (teror).

Zvisle: 1. Tvar slovesa „pokropiť“ – čalúnená stolička s operadlami. 2. Priehľadná výplň okna – zabaľujem – kop-

nutie. 3. Osobné zámeno – tvar slovesa „trvať“ – predložka (poza). 4. Ukazovacie zámeno stredného rodu – sklovitá vrstva na kovových výrobkoch (smalt) – kujný nerast – začiatok Ivana. 5. Skratka Andreja – kameň – nie zdravá – popevok. 6. Začiatok Teofila – chlapčenské meno (29. júna) – nárek – plný titul. 7. Andrej Sládkovič – vyvýšené poľovnícke sedadlo na čakanie zverí – meno Eduarda – polovica leta. 8. Zatínať – pohybuju sa vo vzduchu – vyhynutý kočovník (Avar). 9. Osada v púšti – veľká obec – súhlas. 10. Dospelý vrabček – ohlávka na koňa (kantár).

Pomôcka: Menej známe výrazy sú uvedené v zátvorkách.

(PŠ)

POVEŠŤ FIĽAKOVSKOM HRADĚ

Turecký vezír Sulejman niekoľko mesiacov obliehal Fiľakovský hrad, ale dobyť ho nemohol. Bránila mu v tom nielen hrdinskosť obrancov, ale aj strmá skala na ktorej hrad stál.

Fiľakovský hrad je dávno v ruinách a na prach sa premenili aj tí, čo ho bránili a dobýjali. Len za temravých nocí chodí vraj po jeho nádviach hrbatá postava a kvílivým hlasom žobroní o zlaté dukáty.

Napísal MILAN HUDEC

Nebezpečné slová

KLOP!

BUCH!

BĀC!

TRESK!

Štyria bratia!
Spoločne sa
kamarátia.

KLOP je ešte stále malé...
Ale straší... Klope stále!

BUCH je jeho väčší brat.
Čo vystrája? Búcha rád!

Ďalší brat sa volá **BĀC**.
Ten vyvádza ešte viac!

Najstarší je silák **TRESK**,
je hroznejší ako blesk!

KLOP! BUCH! BĀC!

TRESK!

Štyria bratia!
Koho stretnú
toho zmlátia!

Emauzy

Literárne spracoval ONDREJ SLIACKY

Ilustrovala KATARÍNA ŠEVELLOVÁ

V predchádzajúcich častiach rozprávania o Ježišovi z Nazareta, sme boli svedkami jeho zajatia, mučenickej smrti, na ktorú ho na naliehanie židovských veľkňazov odsúdil rímsky prokurátor Pilát, i slávneho vzkriesenia. V dnešnej časti sa s Ježišom stretne tri dni po jeho ukrižovaní.

V nedeľu, tretí deň po ukrižovaní Ježiša Nazaretského, dvaja z jeho učeníkov šli do dediny zvanéj Emauzy. Cestou sa zhovárali o všetkom, čoho boli za posledné tri dni svedkami. Ich mysle však najväčšmi zamestnávala Ježišova mučeniccka smrť.

„Keď už mal umrieť,“ vzdychol si jeden z učeníkov menom Kleofáš, „prečo si zvolil takú potupnú smrť? A ešte k tomu s dvoma lotrami!“

„Pravdu povediac,“ odvetil druhý, „neveril som, že umrie. Do poslednej chvíle som dúfal, že nás neopustí, že zostúpi z kríža a potrese všetkých, ktorí ho potupili.“

„I ja som v to veril,“ zamyslene poznamenal Kleofáš.

Odrazu za sebou začuli tiché kroky. Obzreli sa a uvideli neznámeho počestného. Bol to Ježiš z Nazareta, no ich očiam bolo v tejto chvíli zabránené poznať ho.

„O čom sa zhovárate?“ spýtal sa ich neznámy.

„Ty si vari jediný návštevník Jeruzalema, ktorý nevie, čo sa tam po tieto dni stalo,“ zarazil sa Kleofáš.

„A čo také?“ spýtal sa neznámy.

Obaja muži naňho začudovane pozreli.

„Naozaj si nič nepočul o Ježišovi Nazaretskom?“

Neznámy im spýtavo hľadel do tváre a mlčal.

„Bol to mocný prorok pred Bohom i pred všetkými ľuďmi, no veľkňazi a naši hodnostári ho krivo obžalovali a potom ho vydali na smrť,“ riekol Kleofáš a dodal: „Takí, ako sme my dvaja, dúfali, že zachráni Izrael. Žiaľ, už tretí deň je mŕtvy.“

Nato sa odmlčal a nasledovaný priateľom a neznámym začal opäť kráčať do Emáuz.

„A všetko je to akési záhadné,“ ozval sa po niekoľkých krokoch druhý učeník, „lebo dnes pred svitaním bolo niekoľko našich žien pri jeho hrobe, no namiesto jeho tela tam našli anjelov a tí im povedali, že žije.“

„Vari len o tom nepochybujete?“ ozval sa neznámy.

Učeníci mu odvetili mlčaním.

„Len si spomeňte,“ riekol počestný, „čo hovorili proroci: skôr než Mesiáš vstúpi do slávy, bude veľa trpieť.“

A potom im pripomenul všetko, čo proroci od Mojžiša počnúc riekli o Mesiášovi.

Hovoril zaujato, každé jeho slovo bolo naplnené láskou a nádejou, takže obaja učeníci od vzrušenia takmer nedýchali. Spamätali sa, až keď došli do Emáuz a neznámy sa tváril, akoby bol chcel pokračovať ďalej.

Vtedy mu povedali:

„Zostaň s nami. Zvečerieva sa a deň sa už schýlil ku koncu. Nepôjdeš predsa sám proti noci.“

Počestný prikývol a s učeníkmi vošiel do domu ich známych. Pán domu ich úctivo privítal a hneď ich aj pozval k stolu, aby sa občerstvili.

Len čo si sadli, neznámy vzal chlieb, po-

žehnal ho a potom ho začal lámať a podával im ho. Vtedy sa obom učeníkom otvorili oči a v neznámom spoznali svojho Učiteľa. S úžasom naňho hľadeli a neboli schopní vypovedať jediného slova. Keď sa spamätali a chceli mu padnúť k nohám, odrazu ho nebolo. Vstali teda, a hoci boli ukonaní z cesty, pobrali sa naspäť.

Bola už neskorá noc, keď došli do Jeruzalema a vošli do domu, v ktorom boli pospolu jedenásti učeníci.

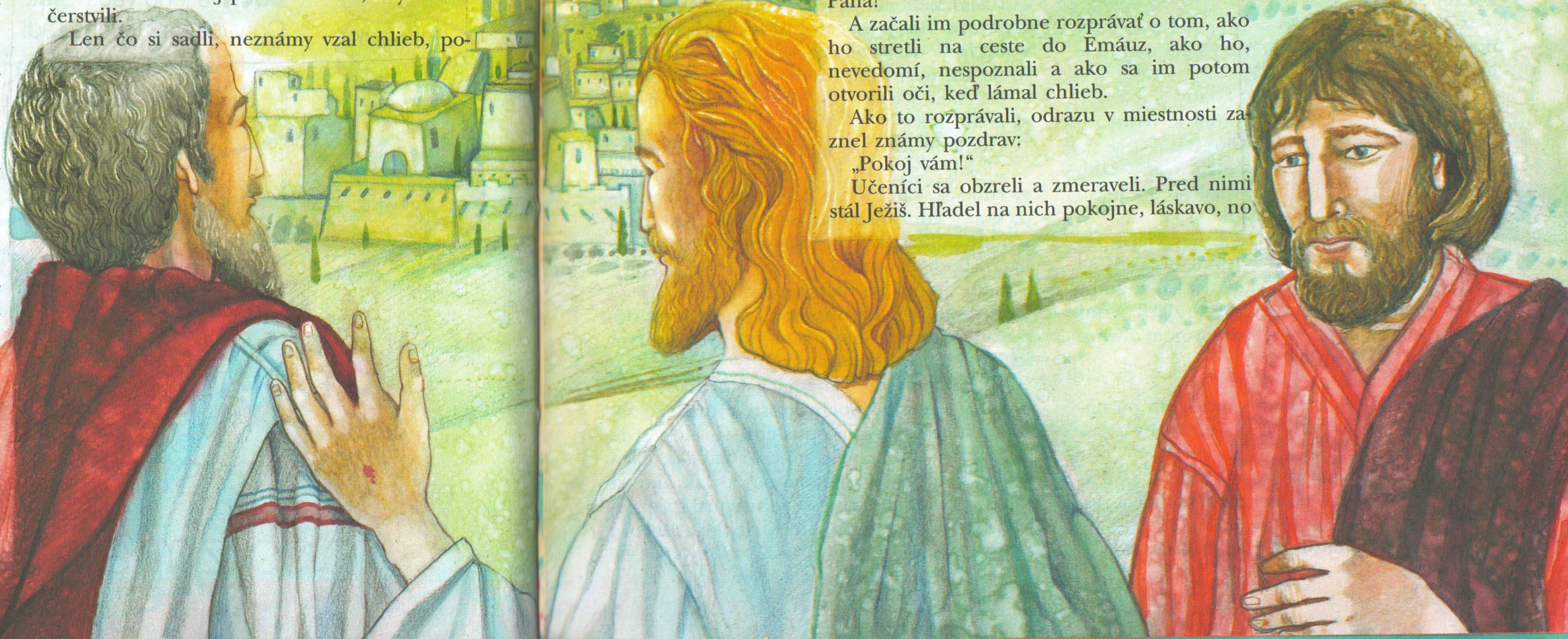
„Bratia,“ rozrušene zvolali, „videli sme Pána!“

A začali im podrobne rozprávať o tom, ako ho stretli na ceste do Emáuz, ako ho, nevedomí, nespoznali a ako sa im potom otvorili oči, keď lámal chlieb.

Ako to rozprávali, odrazu v miestnosti zaznel známy pozdrav:

„Pokoj vám!“

Učeníci sa obzreli a zmeraveli. Pred nimi stál Ježiš. Hľadel na nich pokojne, láskavo, no

Emauzy

ich sa zmocnil strach, pretože si mysleli, že vidia ducha.

Predsa to nemôže byť ich Učiteľ a Pán, preblesklo im myslami. Na vlastné oči videli, ako trpel na kríži, na vlastné uši počuli jeho posledné slová, vlastnými rukami ho ukladali do kamenného hrobu.

Ježiš spoznal, čo sa deje v ich myšliach, a riekol im:

„Čo sa ľakáte a prečo sa zmietať v pochybnostiach? Pozrite na moje ruky a na moje nohy a zistíte, že som to ja.“

A natiahol k nim ruky tak, aby videli dlane s ranami od klinčov. Potom si rozhrnul rúcho a ukázal im bok s ranou od kopije.

„Dotknite sa ma a presvedčte sa, že som živý,“ riekol im na to, „veď duch nemá mäso a kosti, a ja, ako vidíte, mám.“

Učeníci naňho ďalej hľadeli neveriaco, no ani jeden z nich nemal odvahu dotknúť sa ho. Veď čo ak sa pri dotyku rozplynie, zmizne tak nečakane, ako sa nečakane zjavil, a oni sa pripravia o najkrajší sen vo svojom živote.

Vtedy sa Ježiš spýtal:

„Máte tu niečo na zjedenie?“

Učeníci stále neschopní slova siahli po mise, na ktorej zostal zvyšok pečenej ryby a podali mu ju.

Ježiš ju vzal, sadol si za stôl a začal pomaly jesť. Keď dojedol, pozrel na učeníkov a riekol im:

„Už veríte, že nie som žiaden príznak?“

„Áno, Pane,“ vykriekli učeníci ako jeden muž a oči sa im rozhoreli radosťou.

„Och, vy maloverní!“ vzdychol si Ježiš. „Či som vám nehovoril, že budem trpieť na kríži, že umriem, ale o tri dni vstanem z mŕtvych? Že všetko to, čo prorokovali Boží muži, sa musí stať?“

Učeníci jeden po druhom zahanbene skláňali hlavy.

Vtedy im Ježiš utešujúcim hlasom riekol:

„Pokoj vám. Ako mňa poslal Otec, i ja posielam vás. Choďte do celého sveta a zvestujte evanjelium všetkému stvoreniu. Kto uverí a bude pokrstený, bude spasený. Kto však neuverí, bude zatratený.“

Nato dýchol na nich a povedal:

„Prijmite Ducha svätého. Tým, ktorým odpustíte hriechy, odpustia sa im, tým, ktorým ich zadržíte, zadržia sa im.“

V tej chvíli sa v myšliach učeníkov rozplynuli posledné pochybnosti o tom, že zostali na zemi sami, opustení. Z ich srdca sa vytratil žiaľ a jeho miesto zaujala čistá radosť z úžasného poznania, že tak ako sa vyplnili slovami ich Učiteľa o jeho smrti a vzkriesení, vyplnia sa aj tie, ktoré riekol o Božom kráľovstve.

Poznáte Slniečko? Že poznáte? A dokonca dve? Máte pravdu. Veď okrem slniečka, ktoré putuje po oblohe, máme ešte Slniečko, ktoré každý mesiac putuje medzi vás, deti, aby zohrialo a potešilo vaše dušičky. Slniečko poznali už vaši starí rodičia a rodičia, keď boli takí veľkí ako vy. Skúste sa ich opýtať! Prvé číslo Slniečka vyšlo už v roku 1927 v Matici slovenskej v Martine. V tomto roku už oslávilo svoje 70. narodeniny. Možno si povieť: „Akože? Veď v minulom roku vstúpilo do jubilejného päťdesiateho ročníka!“ To všetko je pravda. Slniečko však malo v rokoch 1950–1969 nútenú prestávku. Znepáčilo sa vrchnosti a jeho osud bol spečatený. Opäť zasvietilo až v roku 1969 a odvtedy svieti dodnes.

ALICA DZURENKOVÁ,
ZŠ sv. Uršule, Bratislava

BIBIANA – medzinárodný dom umenia pre deti v Bratislave pripravila v čase od 23. 1. do 16. 3. vo svojich priestoroch veselú narodeninovú výstavu Slniečka. Deti z Bratislavy a jej okolia sa mohli zahrať v starej martinskej redakcii, mohli sa pobaviť na výmysloch Jožka Mrkvičku, mohli sa plaviť na slniečkovej plachtinici, mohli si zalistovať v starých Slniečkach, alebo si vylúštiť doplnovačku. Tí, čo ste na výstave ešte neboli, nemusíte byť smutní. Výstava poputuje do Piešťan a ak budeme mať šťastie, aj do iných miest na Slovensku. Veľa radosti na slnečnej púti jej popriali slniečkárska krstná mama spisovateľka Mária Duríčková, podpredseda Matice slovenskej Stanislav Bajaník, spisovateľ Vincent Šikula, predseda PDK Ján Uličiansky a ďalší „slniečkári“. Veselé stretnutia pri rozprávkovej pecku vám želá

Slniečko

Slniečko

umelecký mesačník pre žiakov 1.–5. ročníka ZŠ

Vydáva Národné literárne centrum, Nám. SNP 12, Bratislava.

Adresa redakcie: P. O. BOX 307, 810 00 Bratislava.
Telefón 07/3814 162.

Šéfredaktor **ONDREJ SLIACKY**
Zástupkyňa šéfredaktora
Ľubica Kepštová
Grafická a výtvarná úprava
Viera Fabianová
Jazyková redakcia **Ján Kačala**

Tlačí Slovenská Grafia, a. s., Bratislava-Krasňany. Rozširuje Prvá novinová spoločnosť, a. s., objednávky prijíma Obchodné stredisko PNS v sídlach okresov a Regionálne stredisko PNS (Bratislava, Trnava, Nitra, Banská Bystrica, Košice, Poprad).

Objednávky prijíma tiež firma ARES, s. r. o., Banšelova 4, 821 04 Bratislava, t. č. 07/5724 665.
Objednávky do zahraničia vybavuje PNS, a. s., Pribinova 25, 831 81 Bratislava.

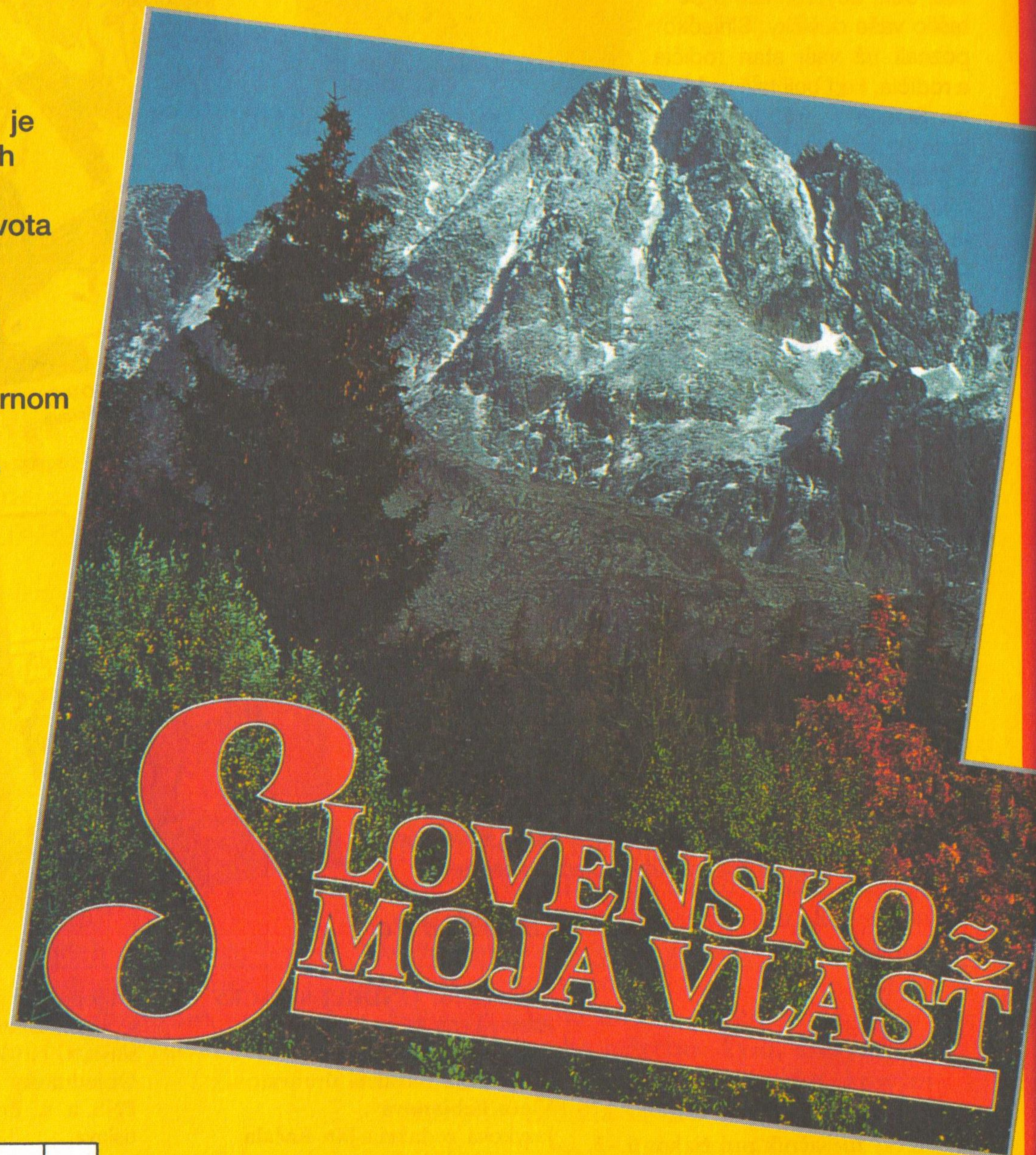
Vychádza každý mesiac okrem júla a augusta. Cena jedného výtlačku je 7 Sk. Nevyžiadané rukopisy redakcia nevracia.

Obálku nakreslila
DAGMAR HLOŽEKOVÁ

Poviem Ti

O PEKNEJ KNIŽKE...

Mohutný končiar, na ktorý sa dívaš, je súčasťou Vysokých Tatier. Aj o nich, symbole nášho života a našej slobody, rozpráva parádna knižka, ktorá pred nedávnom vyšla v Národnom literárnom centre. Jej autor (jeho krstné meno je Vladimír, priezvisko sa dozvieš z dopĺňovačky) ťa v nej pozýva na zaujímavý výlet po našej vlasti. Nepremeškaj jeho pozvanie, pretože len málokto vie tak pútavo rozprávať o Slovensku ako on.

DOPLŇOVAČKA

1.									
2.									
3.									
4.									
5.									

1. Detviasky hudobný nástroj
2. Náš najvyšší vrch
3. Stredoslovenské "zlaté" mesto
4. Národný vrch Slovákov
5. Tatranský vták

Knižku si môžete objednať na adrese:

Knižná distribúcia
HREBENDA
Hurbanovo nám. č. 3,
815 89 Bratislava.
Cena knižky je 229,90 Sk
plus poštovné.